

УДК 336.71

DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-2-5>

ОВЕРСАЙТ ФІНАНСОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

В. В. ТИЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9639-511X>

О. І. ТИЩЕНКО

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1493-5478>

Анотація. Метою цього дослідження є оцінка діючої системи нагляду Національного банку України (оверсайту) за інфраструктурою фінансового ринку України в умовах воєнного стану та розробка певних рекомендацій щодо вдосконалення оверсайту. **Методика дослідження.** Досягнення поставленої мети у статті здійснено за допомогою таких методів дослідження: логічного узагальнення та наукової абстракції, структурного аналізу, аналітичного методу. **Результати.** Пропонуються оптимізація і формування відповідності українського законодавства щодо оверсайту до найкращих міжнародних практик, впровадження передових інноваційних платіжних продуктів, підвищення ефективності електронних платежів, вдосконалення платіжної інфраструктури, подальшого вдосконалення безготівкового обігу в Україні. **Практична значущість результатів дослідження.** Впровадження в практику зазначених в дослідженні заходів щодо оверсайту, в умовах війни, може дозволити досягти певних якісних характеристик у довгостроковій перспективі, що може суттєво підвищити ефективність оверсайту.

Ключові слова: оверсайт, механізм, фінансовий ринок, платіжна інфраструктура, ринок капіталу, система електронних платежів, платежі, переказ, платіжні картки, інтерчейндж, стейблкоїн.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Війна з РФ та ракетний терор з боку агресора спричинили складні умови для повноцінної роботи платіжної інфраструктури України, що посилює ризики для фінансової системи нашої країни. Разом з цим Національний банк України (далі – НБУ) ще з 2014 року, урахувавши ризик ескалації військового конфлікту, готував чіткі плани дій на випадок надзвичайних ситуацій, щоб забезпечити надійну і сталу роботу фінансової системи України.

Завдяки злагодженим діям НБУ та учасників платіжного ринку – банків і небанківських установ, у перші дні повномасштабного вторгнення вдалося зберегти стійкість платіжної інфраструктури, яка продовжує і сьогодні ефективно функціонувати, забезпечуючи вчасно платежі, розрахунки та безперешкодний доступ користувачів до платіжних послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню системи нагляду НБУ за фінансовим ринком, шляхам ефективного функціонування цього ринку, регулюванню його діяльності присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема, Ю. Балакіної, Б. Вишивана, О. Вовчак, Т. Кокколи, В. Кочергіна, О. Ламфалусі, О. Махаєвої, С. Міщенко, С. Науменкової, О. Сало, Б. Самерса, Е. Спіндлера, П. Тамарова та ін.

Проведена оцінка досліджень науковців виявила що є потреба в розвитку та вдосконаленні функціонування фінансового ринку в Україні при цьому є потреба в підвищенні ефективності системи нагляду за ним з метою управління ризиковістю в умовах військового стану і це зумовлює необхідність в подальшому вивченні, узагальненні й доопрацюванні механізму оверсайту в Україні.

Формування цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є оцінка діючої системи нагляду НБУ (оверсайту) за інфраструктурою фінансового ринку України в умовах воєнного стану та розробка певних рекомендацій щодо вдосконалення оверсайту як функції НБУ.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Оверсайт інфраструктури фінансового ринку щорічно проводиться НБУ. Метою оверсайту є підвищення прозорості діяльності регулятора під час виконання ним його функцій, спрямованих на забезпечення безперервного, надійного та ефективного функціонування інфраструктури фінансового ринку, а також інформування суспільства про стан платіжної інфраструктури в Україні.

Діяльність з оверсайту в Україні відповідає підходам до міжнародних розрахунків, провідних фінансових інституцій та здійснюється з ураху-

ванням міжнародних стандартів PFMI [1]. Згідно з міжнародними стандартами PFMI та документами Європейського центрального банку виокремлюють такі суб'єкти інфраструктури фінансового ринку, за якими здійснюється оверсайт:

1. Платіжна інфраструктура:

- платіжні системи;
- платіжні схеми та домовленості.

2. Інфраструктура ринків капіталу:

- центральні депозитарії цінних паперів;
- системи розрахунків у цінних паперах;
- центральні контрагенти;
- торгові репозиторії.

Основна увага регулятора приділяється насамперед системно важливим та важливим суб'єктам інфраструктури фінансового ринку, порушення безперервності діяльності яких може бути джерелом системного ризику. На початку вторгнення НБУ ухвалив низку жорстких і ефективних рішень, що допомогли зберегти фінансову стабільність у країні. Одним із першочергових кроків на цьому шляху стало визначення чотирьох критичних функцій НБУ, серед яких забезпечення безготівкових розрахунків. Система електронних платежів НБУ (далі – СЕП) як єдина системно важлива платіжна система в Україні впродовж 2022 року, попри війну та ракетний терор, завдяки скоординованим діям регулятора продовжувала роботу, забезпечуючи понад 98% міжбанківських платежів у державі.

У межах реалізації функції оверсайту НБУ постійно взаємодіє з суб'єктами інфраструктури фінансового ринку, здійснює моніторинг та оцінювання їх діяльності, вивчає світові тенденції, упроваджує досвід провідних країн світу та міжнародні стандарти, стимулює учасників ринку до приведення їхньої діяльності у відповідність до цих стандартів. Складний, сповнений викликами 2022 рік став роком набуття НБУ унікального, власного досвіду в умовах війни, яким уже сьогодні регулятор ділиться з центральними банками європейських країн, постійно підтримуючи зв'язок із міжнародними партнерами.

Оверсайт платіжної інфраструктури в Україні здійснюється НБУ відповідно до статті 7 Закону про НБУ [2], статті 82 Закону про платіжні послуги [3] та нормативно-правових актів НБУ з питань оверсайту.

Об'єктами оверсайту платіжної інфраструктури є:

- оператори платіжних систем;
- учасники платіжних систем;
- технологічні оператори платіжних послуг;
- розрахункові банки;
- надавачі платіжних послуг (у частині використання ними платіжних інструментів, платіжних схем, електронних грошей, взаємодії з іншими учасниками платіжного ринку);
- емітенти електронних грошей (у частині випуску та використання електронних грошей).

Станом на 01 січня 2023 року в Україні зареєстровано 54 платіжні системи, з яких (див. рис. 1):

- дві державні платіжні системи;
- 36 створені резидентами (15 – банками, 21 – небанківськими установами);
- 16 створені нерезидентами.

Крім того, станом на кінець 2022 року в Україні зареєстровано:

- 132 учасники платіжних систем (крім СЕП);
- 35 технологічних операторів платіжних послуг.

У перші місяці війни діяльність з оверсайту щодо моніторингу була спрямована на вирішення важливих операційних питань, пов'язаних з отриманням інформації про стан платіжної інфраструктури від найбільших учасників платіжного ринку.

З метою зменшення навантаження на об'єкти оверсайту з березня 2022 року НБУ призупинив подання звітності та планові перевірки в межах виїзного моніторингу. Крім того, з огляду на прийняття Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» [4] НБУ не застосовував заходи впливу за неподання статистичних даних (звітності).

Для отримання оперативної інформації про стан платіжної інфраструктури НБУ:

- щоденно (з 19 липня 2022 року щотижнево) отримував та узагальнював від найбільших учасників платіжного ринку (п'яти банків-емітентів та еквайрів платіжних карток, а також трьох процесингових центрів) інформацію про стан платіжної інфраструктури;

- з метою запобігання витоку валюти за межі України здійснював оцінку обсягу операцій з платіжними картками, зокрема операцій з отримання готівки з використанням платіжних карток та «quasi cash», виконані за кордоном;

- здійснював моніторинг установлення та дотримання банками лімітів на здійснення операцій з використанням платіжних карток, визначених Постановою про роботу банківської системи у воєнний час № 18 [5].

З початку травня 2022 року після відновлення звітності за системами переказу коштів та операціями з платіжними картками, НБУ здійснював збір, систематизацію та аналіз даних щодо діяльності об'єктів оверсайту.

З метою підтримки громадян України НБУ у перші дні війни організував взаємодію з міжнародними платіжними системами-нерезидентами для сприяння зниженню або скасуванню комісій на переказ коштів в Україну зазначеними системами.

Більшість платіжних систем у перші дні війни повністю скасувала плату за перекази в Україну. Значна їх частина навіть зараз пропонує своїм користувачам особливі умови для відправки переказів із основних країн-донорів. НБУ інформує громадян про такі можливості, зокрема щодо

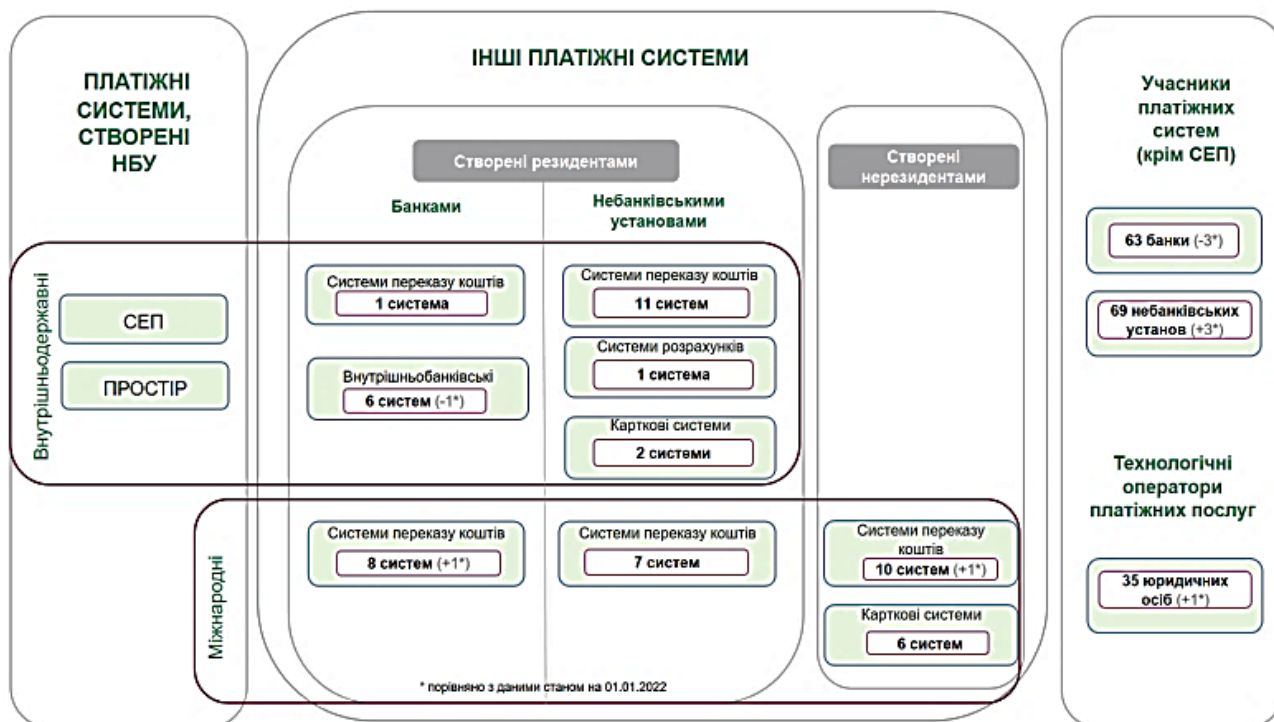

Рис. 1. Платіжний ландшафт станом на 01 січня 2023 року

Джерело: НБУ

умов здійснення грошових переказів, вартість комісій тощо.

У 2022 році в Україні фактично здійснювали діяльність такі платіжні системи: СЕП; карткові платіжні системи (MasterCard, Visa, ПРОСТІР та інші); системи переказу коштів, серед яких: 7 – систем, створених банками; 18 – систем, створених небанківськими установами; 4 – внутрішньобанківських систем; 8 – систем, створених нерезидентами.

Найбільшу суму платежів і переказів у межах України протягом травня – грудня 2022 року здійснено в СЕП – 107,0 трлн грн, або 95,7% усіх платежів та переказів у межах України. Водночас найбільшу кількість платежів та переказів здійснено в карткових платіжних системах (5,1 млрд шт., або 88,2%) (див. рис. 2).

СЕП – системно важлива платіжна система в Україні, створена НБУ для забезпечення виконання міжбанківських платіжних операцій між учасниками СЕП у національній валюті в межах України через рахунки, відкриті в НБУ. Учасниками СЕП станом на 01 січня 2023 року були 67 банків України, Державна казначейська служба України та НБУ.

У 2022 році СЕП оброблено 362,7 млн початкових платежів на суму 133,5 трлн грн. У 2022 році порівняно з 2021 роком кількість платежів, оброблених у СЕП, зменшилася на 19%, водночас їх сума зросла на 133%. Загалом у СЕП у 2022 році щодобово в середньому оброблялося 1,4 млн платежів на суму 515,3 млрд грн (див. рис. 3).

Показник рівня концентрації в системно важливих платіжних системах у міжнародній практиці

Рис. 2. Сума платежів і переказів у межах України, млрд грн

Джерело: НБУ

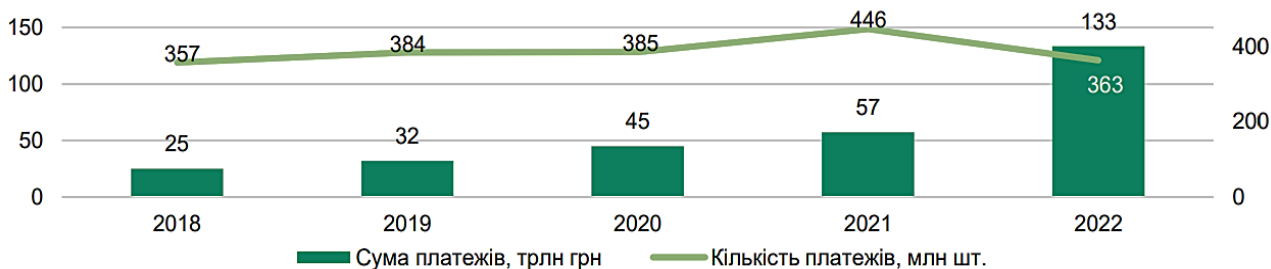

Рис. 3. Загальний обсяг платежів, оброблених у СЕП у 2018–2022 роках

Джерело: НБУ

вважається одним із ключових у контексті забезпечення надійності функціонування платіжної інфраструктури. Виникнення системного ризику в платіжній системі, яка має системне значення для країни, спроможне спричинити фінансову та економічну нестабільність. Найбільша частка платежів, які оброблені в СЕП протягом 2022 року, – це платежі банків (95,88% від кількості та 55,50% від суми), друге місце за кількістю (4,08%) – платежі Державної казначейської служби України, за сумою (41,05%) – платежі НБУ (див. рис. 4).

Питома вага платежів, здійснених 20 найбільшими учасниками СЕП (із 69 учасників на

01.01.2023 р.), становила за кількістю 92,7% та за сумою 93,3% усіх платежів у СЕП. П'ять найбільших учасників СЕП у 2022 році здійснили 66,5% від кількості та 63,5% від суми всіх платежів у СЕП (див. рис. 5).

До п'ятірки найбільших учасників СЕП (за сумою платежів) у 2022 році ввійшли:

- НБУ (41,0% від суми платежів);
- АТ КБ «ПриватБанк» (8,1% від суми платежів);
- АТ «Райффайзен Банк» (5,0% від суми платежів);
- АТ «Ощадбанк» (4,7% від суми платежів);
- АТ «УКРСИББАНК» (4,6% від суми платежів).

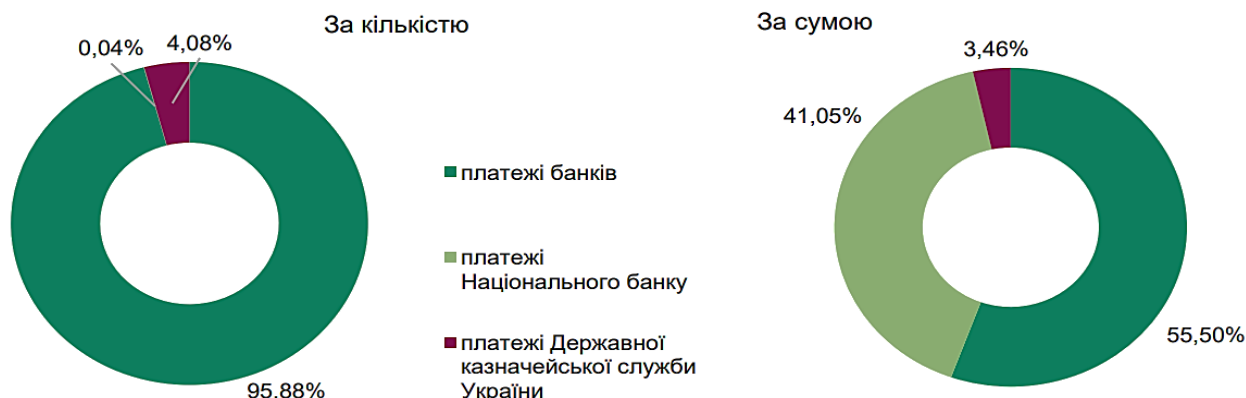

Рис. 4. Частка платежів, оброблених у СЕП у 2022 році, %

Джерело: НБУ

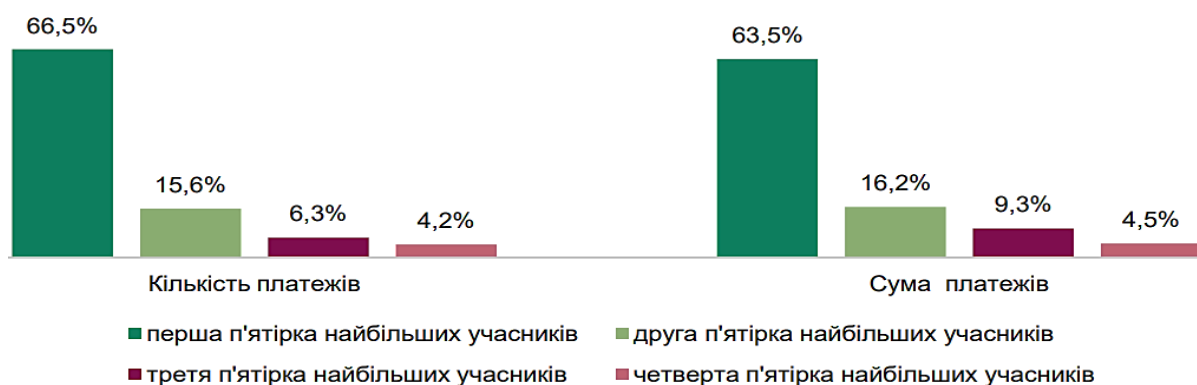

Рис. 5. Розподіл операцій між найбільших учасників СЕП у 2022 році, %

Джерело: НБУ

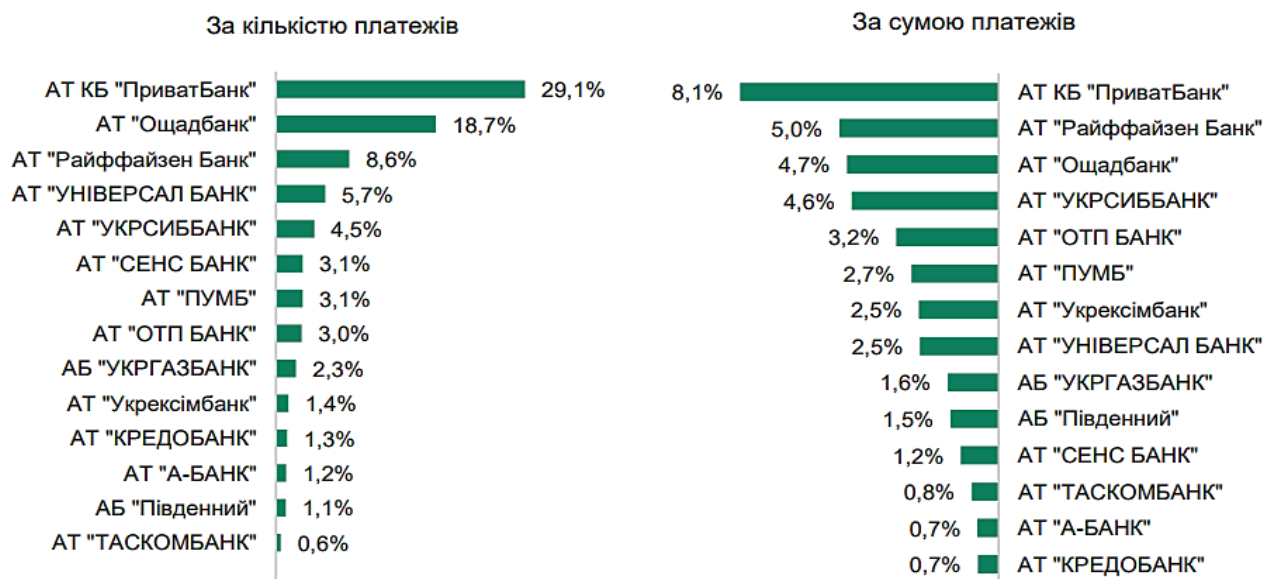

Рис. 6. Розподіл операцій між учасниками СЕП, які є системно важливими банками, у 2022 році, %

Джерело: НБУ

Загальна частка операцій, здійснених системно важливими банками¹² в СЕП у 2022 році, становила 83,6% від кількості та 39,7% від суми платежів (див. рис. 6).

Кількість платіжних карток, емітованих українськими банками, станом на 01 січня 2023 року становила 109,8 млн шт. Це на 23,2% більше, ніж станом на 01 січня 2022 року (див. рис. 7).

У перші місяці війни спостерігалось зменшення кількості активних платіжних карток. У травні 2022 року їх кількість становила 42,8 млн шт., що на 7,6% менше порівняно з груднем 2021 року. Починаючи з червня кількість платіжних карток, які використовувалися для здійснення операцій, щомісяця зростала і в грудні 2022 року досягла довоєнного рівня (46,3 млн шт.).

Кількість безконтактних платіжних карток, які використовували для здійснення видаткових операцій, збільшилася з 19,0 млн у грудні 2021 до 26,1 млн карток у грудні 2022 року (на 30,7%). Кількість токенизованих платіжних карток, з якими здійснювалися видаткові операції, за 2022 рік зросла на 18,6% – до 7,9 млн шт. (див. рис. 8).

Найбільша кількість платіжних карток (59,2 млн шт., або 53,9%) емітована в міжнародній платіжній системі MasterCard. Друге та третє

місце за кількістю емітованих платіжних карток посідають міжнародна платіжна система Visa (50,0 млн шт. або 45,6%) та НПС «ПРОСТІР» (0,5 млн шт., або 0,5%). Частка платіжних карток, емітованих в інших платіжних системах, становить 0,04% (див. рис. 9).

Лідерами за кількістю емітованих платіжних карток є АТ КБ «ПриватБанк» (43,8% усіх емітованих карток), АТ «Ощадбанк» (15,4%) та АТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» (13,2%).

Значною подією в напрямі розвитку оверсайту в 2022 році стало введення в дію Закону про платіжні послуги, спрямованого на модернізацію та інноваційний розвиток платіжного ринку. Цим законом, зокрема реалізовано Другу європейську директиву про платіжні послуги, зобов'язання щодо імплементації якої взято Україною відповідно до Угоди про асоціацію з Європейським Союзом (далі – ЄС). Законом про платіжні послуги, серед іншого, розширено функцію оверсайту, поряд із платіжними системами, на платіжні інструменти та схеми, перелік об'єктів оверсайту та повноваження НБУ. На виконання цього закону у 2022 році НБУ були розроблені нові нормативно-правові акти з питань оверсайту платіжної інфраструктури, які ґрунтуються на міжнародних

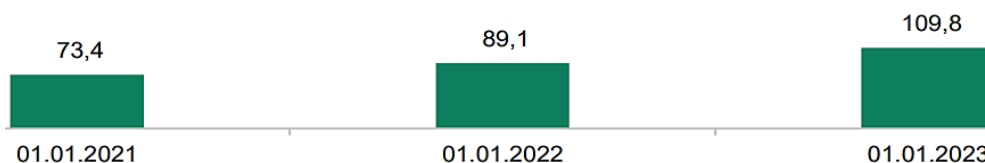

Рис. 7. Кількість платіжних карток, емітованих банками України, млн шт.

Джерело: НБУ

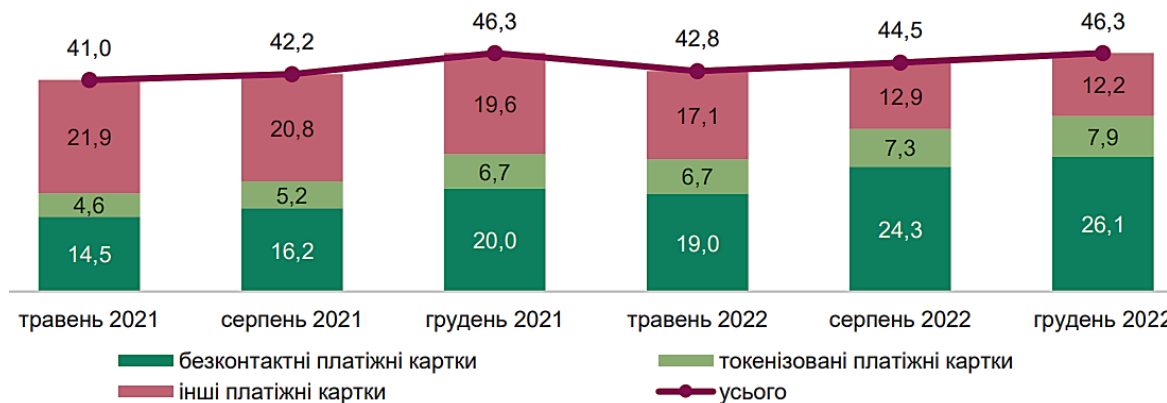

Рис. 8. Кількість платіжних карток, із використанням яких протягом відповідного місяця здійснені видаткові операції, млн шт.

Джерело: НБУ

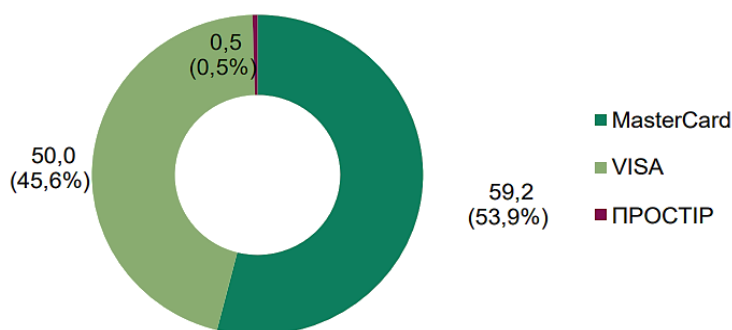

Рис. 9. Розподіл емітованих платіжних карток за картковими платіжними системами, млн шт.

Джерело: НБУ

стандартах PFMI, підходах Європейського центрального банку, враховують рекомендації експертів МВФ, Світового банку та пріоритетні цілі Стратегії НБУ в частині удосконалення ризик-орієнтованого оверсайту, розвитку моніторингу системно важливих платіжних систем, упровадження оверсайту платіжних інструментів тощо. Основним нормативно-правовим актом, який реалізує статтю 82 Закону про платіжні послуги є Положення про оверсайт № 187 [6], затверджене НБУ в серпні 2022 року на заміну Положення про оверсайт платіжних систем № 755. Оновлене положення визначає організаційні засади та порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні.

Для реалізації оверсайту платіжних інструментів НБУ взяв за основу підходи Європейського центрального банку, визначені в документах «Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements» (PISA) [7] (далі – документи PISA), які були введені в дію в листопаді 2022 року. Документи PISA встановлюють стандарти здійснення оверсайту електронних платіжних інструментів, схем

та домовленостей центральними банками Європейської системи центральних банків, відповідно до принципів PFMI. Метою прийняття документів PISA є підвищення безпеки та ефективності платіжної інфраструктури в ЄС з огляду на стрімкий розвиток інновацій у сфері платежів, появу нових платіжних послуг, технологій, гравців на ринку та засобів платежу, які є за межами традиційного поняття платіжних інструментів.

Документи PISA також включають методологію оцінювання платіжних схем і домовленостей на відповідність принципам PFMI та критерії визначення центральними банками тих об'єктів, які потрапляють до поля зору оверсайту, з огляду на їх важливість.

Підходи Європейського центрального банку щодо оверсайту платіжних інструментів (передбачених українським законодавством) та платіжних схем реалізовані в Положенні про оверсайт № 187, а саме:

- введено поняття «оператора платіжної схеми» та встановлено вимоги до нього щодо:
- управління ризиками (операційним, правовим, фінансовими тощо);

– здійснення організаційних та технічних заходів для забезпечення безперервності діяльності;

– розроблення плану дій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій та його регулярного тестування тощо;

– запроваджене оцінювання платіжних схем важливих надавачів платіжних послуг та емітентів електронних грошей на відповідність міжнародним стандартам РФМІ.

Крім того, у 2022 році НБУ суттєво удосконалив порядок здійснення виїзного та безвиїзного моніторингу об'єктів оверсайту, вперше регламентувавши це на рівні нормативно-правового акта в Положенні НБУ «Про проведення виїзного та безвиїзного моніторингу об'єктів оверсайту платіжної інфраструктури» № 257 [8]:

– порядок здійснення безвиїзного моніторингу, що встановлює:

– сім груп показників, за якими здійснюється безвиїзний моніторинг об'єктів оверсайту;

– систему показників для моніторингу системно важливих та важливих платіжних систем, а також важливих об'єктів оверсайту;

– порядок оприлюднення інформації про результати безвиїзного моніторингу на сторінках офіційного Інтернет-представництва НБУ;

– ризик-орієнтований підхід до планування виїзного моніторингу (найбільша увага приділяється учасникам платіжного ринку з найбільшим рівнем ризику відповідно до встановлених критеріїв).

На виконання вимог Закону про платіжні послуги та з урахуванням світового досвіду у 2023 році НБУ також здійснюватиме моніторинг таких платіжних інструментів, як кредитовий трансфер та прямий дебет. Це дасть змогу оцінити обсяг платіжних операцій з їх використанням в Україні та визначати важливі об'єкти оверсайту, які здійснюють операції з використанням цих платіжних інструментів.

Крім того, з огляду на вагоме суспільне значення у 2023 році НБУ згідно із Законом про платіжні послуги розпочне отримувати статистичні дані щодо розміру комісії інтерчейндж та плати за еквайринг в Україні. Узагальнена інформація про розмір комісії інтерчейндж та плати за еквайринг опублікуватиметься на сторінках офіційного Інтернет-представництва НБУ. Це посилить прозорість за процесом формування ставок цих комісій учасниками платіжного ринку, матиме позитивний вплив на їх конкурентну поведінку, а також сприятиме ефективнішому функціонуванню платіжного ринку України.

НБУ і надалі продовжить вивчати перспективні напрями, такі як оверсайт інноваційних платіжних інструментів (наприклад, криптоактивів стейблкоїнів [9, с. 224]) та домовленостей (електронних гаманців), можливість їх реалізації в українському законодавстві в майбутньому, після

переформатування платіжного ринку відповідно до нового законодавства про платіжні послуги.

З 01 січня 2024 року набувають чинності зміни до Законів України «Про НБУ» та «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [10] щодо поширення функції НБУ з оверсайту на інфраструктуру ринків капіталу. Зазначені зміни надають регулятору повноваження здійснювати діяльність з оверсайту суб'єктів інфраструктури ринків капіталу з метою забезпечення їх безперервного, надійного та ефективного функціонування, яка включає:

1) моніторинг суб'єктів інфраструктури ринків капіталу з метою їх оцінювання;

2) оцінювання суб'єктів інфраструктури ринків капіталу на відповідність міжнародним стандартам РФМІ;

3) надання рекомендацій щодо вдосконалення діяльності суб'єктів інфраструктури ринків капіталу.

Під час проведення оцінювання НБУ має право залучати НКЦПФР. У разі невиконання суб'єктами інфраструктури ринків капіталу наданих під час оцінювання рекомендацій НБУ має право також звернутися до НКЦПФР для застосування нею до таких суб'єктів заходів впливу відповідно до законодавства України. У зв'язку з цим, НБУ готує пропозиції до НКЦПФР щодо поглиблення співпраці між регуляторами з метою розмежування функцій та вироблення ефективної взаємодії під час здійснення НБУ оверсайту інфраструктури ринків капіталу.

З метою належного виконання повноважень, наданих НБУ законодавством в частині реалізації функції оверсайту інфраструктури ринків капіталу та вибору оптимальних показників для моніторингу цих суб'єктів, регулятор вивчав практику та аналізував матеріали провідних центральних банків світу. За результатами опрацювання міжнародного досвіду для здійснення НБУ моніторингу суб'єктів інфраструктури ринків капіталу передбачається використання якісних показників ефективності і результативності діяльності, а також аналіз індикаторів ризиків.

Повноваження щодо поширення функції оверсайту на інфраструктуру ринків капіталу ставить перед НБУ завдання визначення на рівні нормативно-правових актів порядку здійснення моніторингу суб'єктів інфраструктури ринків капіталу, їх оцінювання та вироблення рекомендацій (за потреби) з метою вдосконалення діяльності суб'єктів інфраструктури ринків капіталу та спонукання їх до змін. У зв'язку з цим НБУ розпочав роботу з розроблення Положення щодо порядку здійснення оверсайту інфраструктури ринків капіталу, яке визначатиме:

– критерії відповідності суб'єктів інфраструктури ринків капіталу міжнародним стандартам РФМІ, які базуються на ключових принципах для суб'єктів інфраструктури ринків капіталу;

– порядок та періодичність здійснення моніторингу суб'єктів інфраструктури ринків капіталу;

– порядок та періодичність здійснення оцінювання суб'єктів інфраструктури ринків капіталу на відповідність міжнародним стандартам оверсайту;

– порядок вироблення рекомендацій щодо вдосконалення діяльності суб'єктів інфраструктури ринків капіталу.

Для забезпечення надійного, ефективного та безперервного функціонування суб'єктів інфраструктури ринків капіталу НБУ продовжує працювати над розвитком оверсайту цих суб'єктів, вивчати світовий досвід та документи провідних центральних банків із метою наближення своєї діяльності з оверсайту до найкращої світової практики.

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Необхідність нагляду НБУ (оверсайту) за фінансовим ринком України, особливо в воєнний період, зумовлена високим ризикованістю його діяльності. Механізм оверсайта в Україні є похідним від фінансового нагляду та входить до структури механізму НБУ по регулюванню грошового обігу в частині регулювання безготівкових відносин. З урахуванням вищесказаного, механізм оверсайта фінансового ринку України доцільно розглядати як певну систему інструментів та методів нагляду НБУ, які використовуються з метою досягнення певних характеристик функціонування фінансового ринку на основі норма-

тивно-правового, організаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення.

Проведене нами дослідження дає певні підстави стверджувати, що оверсайт в Україні знаходиться в розвитку, який направлено:

– на продовження оптимізації та відповідності українського законодавства з найкращими міжнародними практиками;

– на поступовий перехід проведення оверсайта на основі оцінки певних ризиків пов'язаних з діяльністю фінансового ринку;

– на забезпечення доступу до українського фінансового ринку всіх міжнародних систем розрахунків, створення конкурентних умов функціонування фінансового ринку України;

– на впровадження передових інноваційних розрахунково-платіжних продуктів, підвищення ефективності електронних платежів, вдосконалення платіжної інфраструктури, подальшого вдосконалення безготівкового обігу.

Впровадження перелічених заходів, в умовах війни, може дозволити досягти певних якісних характеристик у довгостроковій перспективі, які притаманні функціонуванню фінансового ринку, таких як економічності, оперативності, ефективності, надійності, безперервності діяльності, безпеки та зручності. При цьому, ефективний оверсайт фінансового ринку зможе забезпечити підтримку певного рівня довіри користувачів до них, захистити та зможе забезпечити безпеку користувачів, створить певні умови для стабілізації економіки на національному та міжнародному рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Національний депозитарій України. URL: https://www.csd.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=11768&Itemid=384&lang=ua (дата звернення: 05.05.2023).
2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 05.05.2023).
3. Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 р. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
4. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни : Закон України від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (дата звернення: 06.05.2023).
5. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова НБУ від 24.02.2022 р. № 18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (дата звернення: 07.05.2023).
6. Про затвердження Положення про порядок здійснення оверсайту платіжної інфраструктури в Україні : Постанова НБУ від 24.08.2022 р. № 187. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-22#Text> (дата звернення: 07.05.2023).
7. Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements (PISA). URL: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211122.en.html> (дата звернення: 07.05.2023).
8. Про затвердження Положення про проведення виїзного та безвиїзного моніторингу об'єктів оверсайту платіжної інфраструктури : Постанова НБУ від 31.12.2022 р. № 257. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0257500-22#Text> (дата звернення: 07.05.2023).
9. Пряміцин В. Ю., Золотарьова Є. С. Криптовалюти: сутність та перспективи правового регулювання. *Право і суспільство*. 2023. № 1. С. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.32>
10. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 08.05.2023).

REFERENCES

1. Natsionalnyi depozytarii Ukrainy [National Depository of Ukraine]. Available at: https://www.csd.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=11768&Itemid=384&lang=ua (accessed May 05, 2023).
2. Zakon Ukrainy "Pro Natsionalnyi bank Ukrainy": vid 20.05.1999 No. 679-XIV [Law of Ukraine "About the National Bank of Ukraine", from May 20, 1999, No. 679-XIV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (accessed May 05, 2023).
3. Zakon Ukrainy "Pro platizhni posluhy": vid 30.06.2021 No. 1591-IX [Law of Ukraine "About payment services", from June 30, 2021, No. 1591-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (accessed May 06, 2023).
4. Zakon Ukrainy "Pro zakhyst interesiv subiektiv podannia zvitnosti ta inshykh dokumentiv u period dii voiennoho stanu abo stanu viiny": vid 03.03.2022 No. 2115-IX [Law of Ukraine "About payment services", from March 03, 2022, No. 2115-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (accessed May 06, 2023).
5. Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy "Pro robotu bankivskoi systemy v period zaprovadzhennia voiennoho stanu": vid 24.02.2022 No. 18 [Resolution of the National Bank of Ukraine "About the operation of the banking system during the introduction of martial law", from February 24, 2022, No. 18]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0018500-22#Text> (accessed May 07, 2023).
6. Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok zdiisnennia oversaitu platizhnoi infrastruktury v Ukraini": vid 24.08.2022 No. 187 [Resolution of the National Bank of Ukraine "On the approval of the Regulation on the procedure for conducting an oversight of the payment infrastructure in Ukraine", from August 24, 2022, No. 187]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0187500-22#Text> (accessed May 07, 2023).
7. Eurosystem oversight framework for electronic payment instruments, schemes and arrangements (PISA). Available at: <https://www.ecb.europa.eu/paym/intro/news/html/ecb.mipnews211122.en.html> (accessed 07 May 2023) [in English].
8. Postanova Natsionalnoho banku Ukrainy "Pro zatverdzhennia Polozhennia pro provedennia vyiznoho ta bezvyiznoho monitorynhu obiektiv oversaitu platizhnoi infrastruktury": vid 31.12.2022 No. 257 [Resolution of the National Bank of Ukraine "On the approval of the Regulation on on-site and off-site monitoring of payment infrastructure oversight facilities", from December 31, 2022, No. 257]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0257500-22#Text> (accessed May 07, 2023).
9. Priamitsyn, V. Iu., & Zolotarova Ye. S. (2023). "Cryptocurrencies: the essence and prospects of legal regulation". *Law and society*, no. 1, pp. 221–227. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.1.32>.
10. Zakon Ukrainy "Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky": vid 23.02.2006 No. 3480-IV [Law of Ukraine "About capital markets and organized commodity markets", from February 23, 2006, No. 3480-IV]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (accessed May 08, 2023).

Volodymyr Tyshchenko, Olena Tyshchenko, Volodymyr Dahl East Ukrainian National University. Oversight of the financial market of Ukraine.

Annotation. The conducted assessment of research by scientists revealed that there is a need to develop and improve the functioning of the financial market in Ukraine, at the same time, there is a need to increase the effectiveness of the system of supervision over it in order to manage risk in the conditions of martial law, and this necessitates the further study, generalization and refinement of the oversight mechanism in Ukraine. **The purpose** of this study is to evaluate the current system of supervision of the National Bank of Ukraine (oversite) over the infrastructure of the financial market of Ukraine under martial law and to develop certain recommendations for improving the oversight as a function of the National Bank of Ukraine. **Methodology of research.** The goal of the article was achieved using the following research methods: logical generalization and scientific abstraction, structural analysis, analytical method. **Findings.** It is proposed to optimize and form compliance of the Ukrainian legislation regarding the oversight with the best international practices, the gradual transition of conducting the oversight to the basis of assessing certain risks related to the activity of the financial market, building easier access to the Ukrainian financial market of all international settlement systems, creating competitive conditions for the functioning of the financial market of Ukraine, introduction of advanced innovative settlement and payment products, improvement of the efficiency of electronic payments, improvement of the payment infrastructure, further improvement of cashless circulation in Ukraine. **Practical value.** Implementation in practice of the measures mentioned in the research, in the conditions of war, can allow to achieve certain qualitative characteristics in the long term, which are inherent in the functioning of the financial market, such as economy, efficiency, effectiveness, reliability, continuity of activity, security and convenience, which can significantly increase the effectiveness of the current system of supervision of the National Bank of Ukraine over the financial market and payment infrastructure (oversite). At the same time, an effective oversight of the financial market will be able to maintain a certain level of user trust in them, protect and ensure the safety of users, and create certain conditions for stabilizing the economy at the national and international levels.

Keywords: oversight, mechanism, financial market, payment infrastructure, capital market, electronic payment system, payments, transfer, payment cards, interchange, stablecoin.